

abrogata contraria consuetudine lex asyli denuo statuta in his quoque regionibus sit saltem quoad substantiam servanda necne. — Resp. „Affirmative.“ Cf. *Archiv für kathol. Kirchenrecht* t. 46 p. 26. Attende tamen, dici tantum, servandam esse legem asyli quoad substantiam.

§ 6.

954 „Violantes clausuram monialium, cujuscunque generis aut conditionis, sexûs vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingredientes, pariter eos introducentes vel admittentes, itemque moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V. in Constit. „*Decori*“ praescriptam.“

I. Praenotanda. 1. Dicitur „*cujusvis conditionis*“, ne quis forte praelatos eximat, qui antea leviori poenae subjacebant;

2. „*cujusvis aetatis*“ — hic habes alterum casum (cf. violationem clericorum), qui etiam „*impuberes*“ adstringit: at eorum absolutio *Episcopo* competit;

3. „*cujusvis sexûs*“ — sive igitur ingrediuntur mares, sive feminae: quum e contra in monasterio virorum solum prohibeatur ingressus hominum diversi sexûs, i. e. feminarum;

4. „*moniales*“ intelliguntur sensu stricto: quare piarum mulierum congregationes, quae ordinem sensu stricto non constituunt, hac strictae clausurae lege non tenentur; potest autem Episcopus pro certis conditionibus similem poenam statuere.

955 II. Triplex genus delinquentium distinguitur: 1) ingredientes, 2) introducentes vel admittentes, 3) moniales exeuntes; vid.:

1. *Ingredientes* absque legitima facultate. — Licentia haec post Urbanum VIII., ut S. Congregatio saepius dixit, semper dari debet ab Episcopo, et insuper, si usus id fert, a Praelato regularium, cui monasterium subjectum est (v. Ben. XIV. *de syn. dioec.* l. 13 c. 12 n. 23); posse autem etiam Episcopum delegationem dare Abbatissae, confessario aliive prudenti viro, ut ipsi nomine Episcopi (vel Praelati) licentiam concedant, docet S. Alph. l. 7 n. 224 in fine. Quae licentia danda est ob necessitatem vel utilitatem monialium idque *in scriptis*, attamen excommunicatione non incurritur, modo licentia utcumque data adsit¹; neque ulla obligatio ad scriptiorem erit, si *urget* necessitas; imo annuente S. Alphonso l. c. n. 223, ex complurium opinione pro foro conscientiae *scriptio* licentiae non requiritur in casibus ordinariis, quando *causa est manifesta*, ut in ingressu medici, operarii necessarii, confessarii. Confessarius autem (ib. n. 227) ingredi potest ad administranda sacramenta moniali aegrotae, quoties convenit, idque, si *regularis* est, cum socio probatae vitae et maturae aetatis, si *saecu-*

¹ Quamquam ex Trid. sess. 25 *de ref. reg.* cap. 5 requiritur: „Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis poenae ipso facto incurrenda,“ atque Pius IX. censuras a Trid. inflictas integras manere declaravit: tamen visum est inter alios cl. Avanzini, hanc excommunicationem regendam esse secundum normam in hac Pii IX. Constitutione expressam, missa norma Tridentina, ita ut neglecta licentiae scriptio, modo adsit licentia, *excommunicatio* non incurrat; quod eo magis probari posse opinor, quia poena Tridentina addita reservatione R. Pontificis aucta est, ac proin, si in odiosis, etiam in favorabilibus solum ultimam Constitutionem respiciendam esse, aequum potest videri.

laris, solus; debetque esse stola et superpelliceo indutus, assistentibus commatricibus (monialibus).

2. *Introducentes vel admittentes.* Introducendi peccatum committere possunt et moniales et extranei; admittere autem nequeunt, qui sunt plene extranei. Admissio fieri potest aut positive et expresse; aut negative vel potius tacite, vid. ab iis, qui ex officio ingredientes repellere debent neque faciunt, ut Superiores, janitrices. Ingressos comitari, cum iis confabulari, est sine dubio admissio, quando haec fiunt ab iis, quorum sive quarum *officium* est, ingressos repellere: si autem *alii* comitantur seu confabulantur, tum demum „admittentes“ sunt, quando comitatu, colloquutione causa sunt, cur, qui illegitime ingressi sunt, *detineantur*, *aliter egressuri*; quando in ea causa non sunt, sed ipsi ingressi nihilominus in conventu sunt commoraturi, illi „admittentes“ non sunt: v. Castropal. (*de relig.*) tr. 16 disp. 4 punct. 8 n. 11 cum Suarez, Sanchez etc. — Quamquam pueri puellaeve ante septennium aetatis, quum usu rationis nondum pollere censeantur, excommunicationem non incurrunt ingredientes, nihilominus, qui eos introducunt aut admittunt, secundum complures ab excommunicatione immunes non sunt; alii perpendentes vim et finem legis Trid. sess. 25 cap. 5 *de regul.*, ex qua verba illa „*cujuscunque generis etc.*“ desumpta sunt, infantes ante usum rationis objectum prohibitionis esse negant: cf. Sanchez *in decal.* l. 6 c. 16 n. 5, *Thesaurus de poenis eccl.* sub voce *clausura* cap. 4.

3. *Moniales exeuntes.* Parvitas materiae vix admittitur, modo monialis⁹⁵⁶ toto corpore extra clausuram egressa fuerit. Verum si fit egressus ad unum vel duos pedes tantum in ea monasterii parte, ubi nullum est periculum conveniendi cum exteris, et statim receditur iterum intra clausuram, videtur rationi consona esse sententia Laer. l. 1. n. 673 cum Reuter *theol. moral.* p. 1 n. 149 etc., qui tenent, esse materiae parvitatem. — Dicitur „extra casus et formam“ Const. „*Decori*“. Utrumque simul requiritur. Casus a S. Pio V. enumerati sunt: a) magnum incendium, b) infirmitas leprae, c) infirmitas epidemiae. Ex communi doctrina (S. Alph. *de leg.* n. 200 in fin.) *similes* etiam causae comprehenduntur: ut inundatio, invasio hostium, ruina domûs.

Forma autem praeter obligationem, ne commoratio extra clausuram protrahatur ultra tempus necessarium, id secum fert, ut in casibus sub lit. b) et c) adsit recognitio causae et approbatio *in scriptis facta* tum a Praelato regulari, si monasterium exemptum est, tum in omni casu ab Ordinario loci.

Cf. S. Off. supra cit. 22. Dec. 1880, quod noluit admittere consuetudinem contrariam, qua amplior facultas ab Ordinariis dari consueverit.

§ 7.

„Mulieres violantes regularium virorum clausuram, et Superiores⁹⁵⁷ aliosve eas admittentes.“

Ad quae nota discrimen inter hunc et praecedentem articulum:

1. Vetatur solus mulierum ingressus.

2. Regulares exeuntes censurâ non plectuntur. Quod qualeve peccatum sit, non est hujus loci discutere; sane latiore sensu admittit parvitatem materiae.

3. Clausura pro regularibus minus stricte intelligitur: nam 1) in ecclesia, et 2) in sacristia, si ad ecclesiam pertinet, et per eam adi-

tus ad illam omnibus patet, regulares et mulieres simul adesse non prohibentur.

4. Ingressus in monasteria regularium patet reginis et principissis regnantibus earumque filiabus, cum earum comitatu necessario.

5. Qui sint admittentes, vide ex § 6.

§ 8. 9. 10.

⁹⁵⁸ „Reos simoniae realis in beneficiis quibuscunque eorumque complices.“

„Reos simoniae confidentialis in beneficiis quibuslibet cujuscunque sint dignitatis.“

„Reos simoniae realis ob ingressum in religionem.“

I. Quae sit simonia *realis*, quae *confidentialis*, discere licet ex vol. I. n. 387 et 400. In utramque simoniam praeter excommunicationem etiam aliae poenae statutae sunt; neque illae pro abrogatis habentur.

II. 1. In simonia reali circa beneficia excommunicantur 1) ipsi paciscentes, 2) quilibet complices.

2. Ob simoniam confidentialem, antequam realis evasit, videtur solus ille excommunicationi subjacere, qui ex turpi illo pacto beneficium ecclesiasticum recipit, et qui retinet; nam illi soli in antiquis Pontificum Bullis exprimuntur: v. etiam Thesaur. ad vocem *Simonia confid.*, Mazzotta *de cas. reserv.* — Additur „cujuscunque dignitatis“, siquidem antea in Praelatos majores mitior poena statuta erat.

3. Simonia realis propter ingressum in religionem (sc. quando aliquid temporale datur pro eo, ut aliquis recipiatur in religionem): poena incurritur a paciscentibus et ab eo, qui sic admittit, aut qui recipitur.

Verum simonia non est: 1) quando aliquid accipitur titulo merae eleemosynae.

2) Moniales possunt semper *dotem* recipere et de ea pacisci.

3) A monasteriis virorum aliquid accipi potest titulo *sustentationis pro tempore novitatus*.

4) Imo ultra illud tempus titulo sustentationis aliquid accipi potest, si revera monasterium susceptione candidati gravatur vel paupertate laborat. Quapropter ut hoc titulo sustentationis sine peccato aliquid accipi possit, praeter ipsam paupertatem etiam aliquantulum consuetudinem respici debere, recte monet Comment. Reat. — Quod vero idem auctor addit, illud etiam quando illicite fiat, quum sit simonia juris humani, non subjacere censurae, quae probabiliter ad simoniam juris divini restringatur: pace docti scriptoris, approbare non sum ausus. Nam si et prohibitum est, quominus aliquid accipiatur, neque pro sustentatione aliquid juste postulari potest, eo quod ex bonis fundatis sustentari religiosi commode possint et, secundum voluntatem supremi bonorum ecclesiasticorum administratoris, sustentari debeant: quando nihilominus pecunia accipitur, nihil reliquum est, nisi ut re vera accipiatur pro ipso ingressu seu pro admissione ad statum religiosum; quae simonia juris divini est. — Cf. Gury-Ball. I. n. 291 Q. 5 notam 1.

§ 11.

„Omnes qui quaestum facientes ex indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus excommunicationis censura plectuntur Constit. Pii V. *Quam plenum* 2. Jan. 1569.“

Nota 1. Personae, quae in Const. S. Pii V. excommunicatione puniuntur, sunt „*Episcopis inferiores*“.

2. „*Quaestum facientes*“ intelligitur, pecuniam etc. vere acceptam esse; sed non requiritur, ut mens formaliter simoniaca adfuerit; quia sub nullo titulo pro publicatione indulgentiarum, concessione dispensationum diversarum etc. pecuniam accipi licet, nec si quaelibet pia quidem causa praetenditur. Cf. ipsam constit. Pii V. § 3 et 4.

3. Constitutione citata S. Pii V. causae hae enumerantur, ex quibus sub poena excommunicationis vetatur quaestum fieri: 1) indulgentiae; 2) facultas eligendi confessarium, qui absolvat a reservatis; 3) facultas celebrationis Missae et sepulturae faciendae tempore interdicti; 4) facultas utendi cibis vetitis; 5) facultas adhibendi plures paternos in baptismo; 6) facultas absolvendi a simonia reali alias Sedi Apostolicae reservata.

§ 12.

„Colligentes eleemosynas majoris pretii pro Missis et ex iis lucrum captantes, faciendo eas celebrari in locis, ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent.“

Quamquam quaelibet mercatura in Missarum stipendiis interdicta est, tamen ad incurrendam excommunicationem plures conditiones aggravantes requiruntur:

1) „*Colligentes*“ — ergo requiritur, ut copiosior numerus stipendiorum conquiratur, non sufficit unum alterumve stipendium accipere.

2) „*lucrum captantes*“ — quare qui non sibi partem stipendii retineat, sed ipso facto alicui causae piae cedat, non incurrat excommunicationem: quamquam ne id quidem universim licere, vide hoc vol. n. 205.

3) „*Faciendo eas celebrari etc.*“ — ergo non incurrit censuram, qui eodem loco, aut alio loco, ubi stipendia consueta ejusdem pretii sunt, stipendii parte retenta, Missas celebrandas curat: quamquam peccat.

§ 13.

„Omnes qui excommunicatione mulcantur in Constitutionibus S. Pii V. *Admonet nos* 4° Cal. Apr. 1567, Innoc. IX. *Quae ab hac Sede* prid. Non. Nov. 1591, Clem. VIII. *Ad R. Pontificis curam* 26. Jun. 1592, et Alex. VII. *Inter ceteras* 9° Cal. Nov. 1660 alienationem et infeudationem Civitatum et locorum S. R. E. respicientibus.“

1. Objectum. Excommunicantur, qui de alienatione vel infeudatione locorum et civitatum ad S. Sedem sive immediate sive mediate pertinentium tractant, i. e. 1) qui id suadent, insinuant, consulunt, de iis tractant, vel verba faciunt, sive haec agunt publice in consiliis et conventibus,

sive privatim: si modo consilium capiant de eligendis oratoribus ad Apostolicam Sedem, illique electi fuerint; 2) qui se ut oratores ad Sanctam Sedem eligi permittunt seu electionem accipiunt, etsi non impleverint munus sibi demandatum; 3) qui sive per se sive per alios ipsi R. Pontifici ejusmodi alienationem seu infeudationem suadent vel insinuant. Quare ut aliquis, qui nulla praevia cum aliis tractatione de hac re cum R. Pontifice agere velit, sine poena excommunicationis id facere possit, necessarium est, ut antea Papa annuat¹.

2. Personae, quae censurae subjaceant, sunt quaelibet cujuscunque dignitatis, sive privatae, sive publicae, etiam communitates etc.

§ 14.

962 „Religiosos praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis sacramentum extremae unctionis aut Eucharistiam per Viaticum ministrare absque parochi licentia.“

Antea excommunicatio latius patebat, etiam circa alia sacramenta; nunc igitur sola extrema unctio et Viaticum intelligitur.

Licebit igitur religiosis etiam haec sacramenta conferre:

1. in eos, qui censentur esse *de familia*;
2. in extraneos in necessitate, si parochus adiri nequeat, aut injuste nolit ea sacramenta administrare per se vel alterum;
3. etiam extra necessitatis casum *ex licentia* parochi. Porro 1) pro parochi intellige etiam Episcopum. Ita Castropal. *de cens.* d. 3 p. 25 n. 11, qui citat etiam Sanchez, Suarez, Navarr., Bonac. 2) Quum prius diceretur „sine speciali licentia“, nunc vero illud „speciali“ omissum sit: fortasse facilius licentia tacita aut ex signis non dubiis *praesumpta* sufficiet, ne censura incurratur; quamquam suadendum non est, ut agatur sine licentia *expresse* habita. Consentit Comment. Reat. n. 133.

§ 15.

963 „Extrahentes absque legitima venia reliquias ex sacris coemeteriis sive catacumbis Urbis Romae ejusque territorii, eisque auxilium vel favorem praebentes.“

1. Legitima venia consistit in eo, ut *scripta* habeatur facultas subscriptione et sigillo Vicarii Urbis munita, et ut extractio ex catacumbis fiat praesente sacerdote delegato. Constit. Clementis X. „*Ex commissae*“ 13. Jan. 1672.

2. Perinde est, sive multum sive parum reliquiarum illegitime sumitur; id excommunicationem non mutat.

§ 16.

964 „Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei sc. impendendo auxilium vel favorem.“

¹ Dubium est, num suasio seu tractatio de abdicatione civilis principatus in nostris temporibus hac lege comprehendatur. Sunt qui negent, eo quod leges illae semper loquantur de illa alienationis incompletae specie, quae sit in *infeudatione*, neque valeat in poenalibus illatio a minori ad majus: hinc practice illi benigniori sententiae standum est: Pennachi in *Act. S. Sedis* Comment. app. XXVI.

1. Nominatim a Papa excommunicatum intellige 1) eum, contra quem S. Pontifex ob quodlibet crimen nominatim sententiam excommunicationis publice tulerit; 2) eum, contra quem excommunicatio latae sententiae jam existat, quam contractam ab illo esse, S. Pontifex nominatim declarari et publicari fecerit.

2. „*Crimen criminosum*“ illud est, propter quod iste homo nominatim excommunicatus seu reus declaratus fuerit.

3. „*Auxilium vel favorem impendendo*“ intelligitur post excommunicationem nominatim factam, ut vid. iste homo crimen suum ejusve sequelas continuet, aut in contumacia perseveret.

§ 17.

„Clericos scienter et sponte communicantes in divinis cum⁹⁶⁵ personis nominatim a R. Pontifice excommunicatis et ipsos in officiis recipientes“ (cap. 18 *de sent. excommunicationis* seu l. 5 tit. 39).

1. Dicitur: „*scienter et sponte*“; quare metus, etsi gravis non est, neque excusat ab aliis poenis vel excommunicationibus (cf. interdicta n. 4), hic tamen excusat.

2. „*Communicantes in divinis et in officiis recipientes*.“ Scriptores veteres id sic intelligere consueverunt, ut illud „*et*“ *explicative* sumeretur; v. Castropal. disp. 3 p. 24 n. 3.

Officia divina intellige: Missam aliasve functiones liturgicas, sacramenta, sepulturam cum sacris ritibus vel Missa. Videlicet aliquando presse sumuntur officia divina cum distinctione a sacramentis et ecclesiastica sepultura, aliquando, si haec distinctio non apparet, omnia haec includuntur.

„*Recipere*“ in divinis officiis eorum est, qui ex quadam potestate vel auctoritate agunt: est vero, sive admittere excommunicatos *ut obeant* functiones sacras, sive admittere ut earum participes sint *assistendo aut recipiendo*. Quare eum etiam puto excommunicationi esse subjectum, qui pro nominatim a Papa excommunicatis scienter et sponte ecclesiastico ritu officium defunctorum publice persolvat, eumve *ritu ecclesiastico* sepeliat. Cf. Navarr. cap. 27 n. 93, Filliucci tr. 15 (cap. 7) n. 168 et 169. — Neque puto, illud „*recipere*“ restringi ita posse, ut solummodo intelligatur „*admittere ad divina officia seu liturgicas actiones obeundas*“.

3. Qui sint nominatim a Papa excommunicati, v. supra n. 964.

§ 18.

Quibus excommunicationibus addenda est alia; nam post censuras⁹⁶⁶ speciali modo R. Pontifici reservatas in hac ipsa Constitutione „*Apostolicae Sedis*“ S. Pontifex ita prosequitur:

„Absolvere praesumentes sine debita facultate (sc. ab excommunicationibus *speciali modo* R. Pontifici reservatis), etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo R. Pontifici reservatae innodatos se sciant.“

Id tamen intellige extra articulum mortis, et extra casum illius impedimenti et necessitatis, in quo probabilis theologorum doctrina absolutionem (eamque communiter cum onere postea coram legitimo Superiore comparendi) permittit.

§ 19.

967 Quoniam vero censuras a Concilio Trid. latas (praeter eam, quae de impressione librorum agit) S. Pontifex Pius IX. declaravit intactas manere, addi debet excommunicatio in violationem bonorum ecclesiasticorum lata — quae sola est, quam Synodus Tridentina R. Pontifici reservavit.

Fertur sess. 22 cap. 11 *de ref.* Haec longe latius patet, quam excommunicatio supra cap. 1 § 11.

Sc. 1. Versatur circa *quaecunque* bona ecclesiastica sive piorum locorum sive beneficiorum, sive ecclesiarum, sive montium pietatis, aliorumque piorum locorum, sive bona, sive jurisdictiones, census, fructus, emolumenta etc., jura, etiam feudalia vel emphyteutica.

2. Punitur injusta eorum laesio saltem ea, quae fit per usurpationem proprie dictam, occupando, sequestrando, occupata emendo etc., vel impediendo, quominus destinatis finibus possint servire, *id scilicet agendo quasi ex jure ad illa bona*¹. — Imo quam plurimi scriptores id docent de qualibet injusta actione, rapina, furto etc., atque ita declaratum esse a S. C. C. Azor, Bonacina etc. referunt. Verum id de furto vel rapina singularis rei non valere, habes ex S. C. C. in *Sorana* d. 27. Febr. 1696 „fures surripientes res ecclesiae vel locorum piorum non incurrere excommunicationem Bullae Coenae, *neque Concilii*.“ Quando autem res persistens vel fructifera ita ablata est, continuata ejus rei possessio facillime constituit actionem, quae huic censurae subjaceat. Cfr. *Thesaurus de poenis eccles.* p. II ad vocem *Usurpantes* cap. I; Acta S. Sedis, *Comment. in Bullam „Apostol. Sedis“* (append. X) pag. 368.

¹ Si patronus ecclesiae sive pii loci crimen commisit, incurrit eo ipso in super privationem juris patronatus; clericus, qui sese hoc peccato inquinavit, etiam contrahit inhabilitatem ad beneficia obtinenda et privationem beneficii jam obtenti, quibus adduntur aliae etiam poenae ferendae sententiae: v. ibid. Excommunicationem autem Trid. his verbis expressit:

„Si quem clericorum vel laicorum, quacunque is dignitate, etiam imperiali vel regali, praefulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut aliquis ecclesiae, seu cujusvis saecularis vel regularis beneficii, montium pietatis, aliorumque piorum locorum jurisdictiones, bona, census ac jura, etiam feudalia et emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obventiones, quae in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, per se vel alios vi vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum aut laicorum, seu quacunque arte aut quocunque quaesito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare praesumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos jure pertinent, percipiantur: is anathemati tamdiu subjaceat, quamdiu jurisdictiones, bona, res, jura, fructus et redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocunque etiam ex donatione suppositae personae pervenerint, ecclesiae ejusque administratori sive beneficiato integre restituerit, ac deinde a R. Pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si ejusdem ecclesiae patronus fuerit etc.“ (sequuntur aliae poenae).

Caput III. seu Series III.

Excommunicationes latae sententiae Ordinariis reservatae.

Sequentes tres excommunicationes, quum tamquam censurae latae⁹⁶⁸ sententiae a S. Pontifice statutae sint, potius papales dixeris, quam episcopales, eas tamen, a quibus absolvendi facultas jure ordinario Episcopis detur. Quare non tam propria, quam *delegata* potestate absolvunt. Ita S. Alph. l. 7 n. 99 et *de privil.* c. 5. n. 100, Suarez *de poenit.* d. 29 sect. 3. Hinc videtur sequi, ut ii, quibus forte S. Pontifex concesserit facultatem „absolvendi a casibus *etiam* R. Pontifici reservatis“, ab his quoque absolvere possint, saltem si Episcopus eos seu aliquem eorum inter ‚casus dioecesanos‘ non retulerit: siquidem illud ‚*etiam*‘ arguit, posse absolutionem dari *non solum* ab iis, qui Pontifici Rom. maneant reservati.

Quodsi facultas sic data non sit, *regulares* posse ab hisce „casibus jure communi seu per Papam, non per ipsum Episcopum Episcopo reservatis“ absolvere (modo legitimam facultatem per suos Superiores et approbationem ab Episcopo acceperint, neve propter publicitatem rei causa in foro externo reconciliationem exigat), habes ex S. Alphonso l. c. et Lacroix l. 6 p. 2 n. 1628 (qui commemorat, id docere plus quam 30 scriptores), atque ex compluribus privilegiis a S. Sede regularibus concessis. Quae privilegia etiam post Bullam „*Apostolicae Sedis*“, utpote quae solam facultatem absolvendi a casibus R. Pontifici reservatis revocaverit, intacta manent. — Excipiuntur antiquo jure pro Italia extra Urbem a facultate regularibus data ‚*casus Clementini*‘, inter quos est etiam percussio clericorum levis quaelibet, aut gravis per mulierem commissa, quarum absolutio Episcopis jure communi reservatur: *hujus* igitur casus exceptio etiam nunc viget in regionibus modo dictis. Cf. hic cap. II § 2. Quibus praemissis:

§ 1.

„Clericos in sacris constitutos, vel regulares aut moniales⁹⁶⁹ post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes, necnon omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.“

1. „*Matrimonium contrahere* (praesumentes)“ — intelligi debet ita, ut contrahentes sciant quidem impedimentum dirimens, sed nihilominus *externam speciem matrimonii* vere intendant atque in sua actione exhibeant. Id communiter notatur a scriptoribus, qui jus interpretantur, sc. Clementin. cap. unic. *de consanguinitate de affin.*: quo loco excommunicatio fertur in eos, qui cum impedimento canonico consanguinitatis, affinitatis, voti solemnem matrimonium contraherent.

Quare 1) uterque contrahentium *affectum maritalem seu conjugalem* saltem prae se ferre debent; 2) *non debent fide, ex metu consensum dare*. Debere 3) contrahentes — saltem ubi Tridentina lex viget — *legitimam*